

8. Boso, M. (2007). Effect of long-term interactive music therapy on behavior profile and musical skills in young adults with severe autism. *Journal of Alternative and Complementary Medicine*. Vol. 13, №7. P. 709–712. [in English]

9. Goodman, K. D. Music therapy. In: Arieti S., Brodie H. K. [in English]

10. Edgerton, C. L. (1994). The effect of improvisational music therapy on the communicative behaviors of autistic children. *Journal of Music Therapy*, 1994. 31(1). P. 31–62. URL: <https://doi.org/10.1093/jmt/31.1.31>. (Last accessed: 12.01.2023). [in English]

11. Fukui, H. & Toyoshima, K. (2008). Music facilitate the neurogenesis, regeneration and repair of neurons. *Medical hypotheses*, 2008. Vol. 71. №5. 765–769. URL: <https://doi.org/10.1016/j.mehy.2008.06.019> (Last accessed: 14.01.2023). [in English]

12. Kung, H. (1998). *Wolfgang Amadeus Mozart – Spuren der Transzendenz*. Berlin : Piper. [in English]

13. Möckel, M., Röcker, L., Störk, T., Vollert, J., Danne, O., Eichstädt, H., Müller, R., & Hochrein, H. (1994). Immediate physiological responses of healthy volunteers to different types of music: cardiovascular, hormonal and mental changes. *European journal of applied physiology and occupational physiology*. Vol. 68. № 6. P. 451–459. [in English]

14. Muskatevc, L. C. (1961). "The Role of Music Therapy in the Clinical Setting" in *Music Therapy*. Lawrence, Kansas: The Allen Press. P. 42. [in English]

15. Paul Nettl, ed. (1948). *The Book of Musical Documents*. New York : Philosophical Library. 381 p. [in English]

16. Reich, W. (1971). *The sexual revolution: toward a self-regulating character structure*. Macmillan. 290 p. [in English]

17. Richard, M. (1974). *Graham The Education of the Music Therapist*. College Music Symposium. Vol. 14. PP. 50-59. [in English]

18. Ridder, H.M., Lerner, A., & Suivini, F. (2015). The role of the EMTC for development and recognition of the music

therapy profession. *Approaches: Music Therapy & Special Music Education, Special Issue*. Vol. 7. №1. PP. 13-22. [in English]

19. Music according to the Harmony Laws of Nature. URL: <https://www.peterhuebner.com/en/Medical-Music/> (Last accessed: 14.01.2023). [in English]

20. Wigram, T., Dileo, C. (1997). The effect of vibroacoustic therapy compared with music and movement based physiotherapy on multiply handicapped patients with high muscle tone and spasticity. *Music Vibration and Health*. Cherry Hill, New Jersey: Jeffrey Books. PP.143–148. [in English]

21. Wigram, T., Pedersen, I. N. & Bonde, L. O. (Eds.). (2002). *A Comprehensive Guide to Music Therapy. Theory, Clinical Practice, Research and Training*. London, Jessica Kingsley Publishers. 384 p. [in English]

22. Woodward, A. (2004). Music therapy for autistic children and their families: a creative spectrum. *British Journal of Music Therapy*. Vol. 18. № 1. P. 8–14. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ДОБРОВОЛЬСЬКА Руфіна Олегівна – доктор філософії, PhD, старший викладач кафедри вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: музична терапія у соціокультурному просторі.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

DOBROVOLSKA Rufina Olehivna Doctor of Philosophy, PhD, Senior teacher of the department of vocal and choral training, theory and methods of music education Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University.

Research interests: music therapy in the sociocultural space.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2022 р.

УДК 378.041:[378.016:[81+15.9]:378.018.43

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-207-128-131

ДОЛГОПОЛ Олена Олександрівна –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології, педагогіки та мовної підготовки

Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

ORCID <http://orcid.org/0000-0002-9545-2290>

e-mail: dolgop_helen@ukr.net

КІР'ЯНОВА Олена Василівна –

старший викладач кафедри психології, педагогіки та мовної підготовки Харківського національного університету

міського господарства імені О. М. Бекетова

ORCID <http://orcid.org/0000-0002-9549-639X>

e-mail: olena.kiryanova@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Статтю присвячено проблемі організації самостійної роботи студентів під час вивчення гуманітарних дисциплін в умовах дистанційної форми навчання. Схарактеризовано основні чинники, що призвели до активного впровадження дистанційної освіти в українських ЗВО та збільшення частки самостійної роботи здобувачів освіти під час вивчення різноманітних дисциплін.

Проаналізовано підходи українських авторів до визначення сутності поняття «дистанційне навчання» та на їх основі сформульовано авторське розуміння цієї дефініції (форма організації освітнього процесу, що реалізується за допомогою різноманітних інформаційних технологій і передбачає збільшення частки самостійної роботи здобувачів освіти під час вивчення програмового матеріалу).

Уточнено сутність поняття «самостійна робота студентів» як важливої форми організації освітнього процесу в ЗВО. Акцентовано на тому, що на сучасному етапі вона є основним видом навчальної діяльності студентів, на який відводиться не менше 1/3 та не більше 2/3 загального обсягу навчального часу студента, визначеного на вивчення конкретної дисципліни.

Розкрито особливості організації самостійної роботи викладачами кафедри психології, педагогіки та мовної підготовки ХНУМГ ім. О. М. Бекетова в межах таких гуманітарних дисциплін як «Мовна підготовка (для іноземних студентів)», «Українська

мова за професійним спрямуванням», «Сучасна українська літературна мова», «Ділова українська мова», «Професійна риторика», «Науковий стиль мовної підготовки».

Схарактеризовано основні заходи, які реалізуються в університеті з метою полегшення процесу самостійної роботи студентів: створення відео- та аудіо- лекцій, а також слайдових презентацій до тем, що вивчаються в межах дисциплін, електронне листування, спілкування в додатках «Telegram», «Вайбер», «Скайп», відкритість доступу для кожного студента до цифрового репозиторію, де розміщені електронні ресурси, конспекти лекцій, методичні вказівки, навчальні посібники й підручники, автореферати, дисертації, статті тощо.

Доведено, що від якості організації самостійної роботи в умовах дистанційної освіти значною мірою залежить ефективність освітнього процесу в ЗВО.

Ключові слова: вища освіта, дистанційне навчання, самостійна робота, гуманітарні дисципліни.

DOLGOPOL Olena Oleksandrivna –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Psychology, Pedagogy and Language Training O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

ORCID <http://orcid.org/0000-0002-9545-2290>

e-mail: dolgop_helen@ukr.net

KIRYANOVA Olena Vasylivna –

senior lecturer of the Department of Psychology, Pedagogy and Language Training O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

ORCID <http://orcid.org/0000-0002-9549-639X>

e-mail: olena.kiryanova@gmail.com

FEATURES OF THE ORGANIZATION OF STUDENTS' INDEPENDENT WORK DURING THE STUDY OF HUMANITIES IN THE CONDITIONS OF DISTANCE EDUCATION

The article is devoted to the problem of organizing students' independent work during the study of humanitarian disciplines in the conditions of distance education. The main factors that led to the active implementation of distance education in Ukrainian higher education institutions and an increase in the share of independent work of education seekers during the study of various disciplines are characterized.

The approaches of Ukrainian author to the definition of the essence of the concept of «distance learning» were analyzed, and on their basis, the author's understanding of this definition was formulated (a form of organization of the educational process, which is implemented with the help of various information technologies and involves increasing the share of independent work of education seekers during the study of program material).

The essence of the concept of independent work of students as an important form of organization of the educational process in higher education institutions is clarified. The focus is on what, at the current stage, it is the main type of educational activity of students, for which no less than 1/3 and no more than 2/3 of the total amount of study time of a student allocated to the study of a specific discipline is allocated.

The peculiarities of the organization of independent work by the teachers of the department of Psychology, Pedagogy and Language Training O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv within such humanitarian disciplines as «Language training (for foreign students)», «Ukrainian language for professional direction», «Modern Ukrainian literary language», «Business Ukrainian language», «Professional rhetoric», «Scientific style language training».

The main activities that are implemented in O. M. Beketov University in order to facilitate the process of independent work of students: creation of video and audio lectures, as well as slide presentations on topics studied within the disciplines, electronic correspondence, communication in Telegram, Viber, Skype applications, open access for of each student to the digital repository, which contains electronic resources, lecture notes, methodological instructions, study guides and textbooks, abstracts, dissertations, articles, etc.

It has been proven that the effectiveness of the educational process in higher education depends to a large extent on the quality organization of independent work in the conditions of distance education.

Keywords: higher education, distance learning, independent work, humanitarian disciplines.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Ситуація, що склалася з поширенням нової коронавірусної інфекції (COVID-19) у 2020 році, зумовила перехід освітніх організацій у всьому світі на дистанційну форму навчання, яка включає забезпечення реалізації освітніх програм, зокрема проходження здобувачами освіти проміжної та підсумкової атестації за відповідними освітніми програмами, із застосуванням електронного навчання та дистанційних освітніх технологій [4, с. 76].

На жаль, ця тенденція зберігається і в умовах сьогодення, коли в Україні триває воєнний стан, і традиційне очне навчання є небезпечним для учасників освітнього процесу.

Реалізація освітніх програм для всіх форм навчання у віддаленому режимі вимагає суттєвої перебудови роботи всіх структурних підрозділів закладів освіти, організацію контактної роботи учасників освітнього процесу виключно в електронному інформаційно-освітньому середовищі,

збільшення частки самостійної роботи здобувачів освіти під час вивчення навчальних дисциплін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості організації дистанційного навчання у ЗВО розкрито в працях В. Прибилової, В. Льченко, К. Пікуль, Л. Сизової, А. Дуднікової, К. Жаріної, В. Жаріна, Т. Коношевич, О. Корбут, Л. Кравцової, І. Купновицької та інших. Проблеми організації дистанційного навчання під час вивчення гуманітарних дисциплін присвячено наукові розвідки О. Солошенко. Різні аспекти проблеми організації самостійної роботи студентів знайшли висвітлення в теоретичних доробках О. Андрєєва, В. Беспалько, В. Бикова, Н. Бойко, Г. Бутенко, Т. Крижановської, М. Михайлюк, О. Цись та інших.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні та розкритті особливостей організації самостійної роботи студентів під час вивчення гуманітарних дисциплін в умовах дистанційної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вік технологій вимагає вміння користуватися

комп'ютером, ноутбуком, планшетом, смартфоном, іншими електронними девайсами, які, безумовно, стали важливою складовою життя сучасної людини. В умовах інформаційного суспільства, яке характеризується стрімким зростанням потоку наукових знань, накопичених людством, підвищується інтенсивність оновлення інформації, необхідної для використання в різних сферах людської діяльності, виникає об'єктивна необхідність розвитку й удосконалення механізмів трансляції знань, які забезпечують можливість безперервного навчання відповідно до потреб особистості та суспільства. Нові

інформаційні технології, що спричинили інформаційну революцію другої половини ХХ століття, дали поштовх бурхливому розвитку методів дистанційного навчання та формування концепції відкритої освіти.

Нині поняття «дистанційне навчання» є широко вживаним у галузі психологічних і педагогічних досліджень, тож уважаємо доречним у межах публікації проаналізувати підходи до визначення сутності цієї дефініції. Наведемо приклади трактувань поняття «дистанційне навчання» українськими дослідниками (табл. 1).

Таблиця 1.

Підходи авторів до визначення сутності дефініції «дистанційне навчання»

Автор	Визначення поняття
В. Прибилова [7, с. 27]	Така форма організації освітнього процесу, основою якої є самостійна робота людини, яка навчається. Це дає змогу навчатися у зручний для людини час та у віддаленому від викладача місці (тому дистанційне).
О. Корбуг [4]	Сукупність технологій, спрямованих на озброєння здобувачів освіти основним обсягом навчального матеріалу, інтерактивна взаємодія учасників освітнього процесу, надання можливостей для самостійної роботи.
Т. Коношевич [6, с. 25]	Один зі способів заочного навчання, що реалізується шляхом використання інформаційних технологій із використанням ПК, відео- або аудіотехніки тощо.
І. Купновицька [6, с. 73]	Взаємодія на відстані, з урахуванням всіх компонентів освітнього процесу (цілей, змісту, методів, організаційних форм, засобів навчання), що реалізується за допомогою специфічних засобів інтернет-технологій або інших засобів, що передбачають інтерактивність.
Л. Кравцова [5, с. 75]	Комплекс технологій, які уможливають отримання студентами необхідного обсягу навчального матеріалу, інтерактивна взаємодія, що передбачає самостійну роботу здобувачів освіти з опанування знаннями з навчального матеріалу.

Аналізуючи зазначені вище підходи до визначення сутності поняття «дистанційне навчання», у межах публікації вважаємо доречним запропонувати авторське розуміння цього конструкту: дистанційне навчання – це форма організації освітнього процесу, що реалізується за допомогою різноманітних інформаційних технологій і передбачає збільшення частки самостійної роботи здобувачів освіти під час вивчення програмового матеріалу.

Якщо на етапах становлення вищої освіти самостійна робота студентів розглядалась як важлива форма організації навчального процесу, що поступалася за обсягом аудиторних занять, то на сучасному етапі вона є основним видом навчальної діяльності студентів, на який відводиться не менше 1/3 та не більше 2/3 загального обсягу навчального часу студента, відведеного на вивчення конкретної дисципліни [1, с. 8].

З урахуванням наукових поглядів Н. Бойко, під самостійною роботою студентів розуміємо складне багатомірне педагогічне явище, яке включає систему взаємопов'язаних структурних і функціональних компонентів, що утворюють цілісну єдність, підпорядковану цілям виховання, освіти й розвитку в умовах її опосередкованого управління та самоуправління [1, с. 9].

На кафедрі психології, педагогіки та мовної підготовки ХНУМГ ім. О. М. Бекетова самостійна робота студентів є невіддільною складовою вивчення гуманітарних дисциплін «Мовна підготовка (для іноземних студентів)», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Сучасна українська літературна мова», «Ділова українська мова», «Професійна риторика», «Науковий стиль мовної підготовки».

В умовах дистанційної форми навчання для організації самостійної роботи студентів викладачі

кафедри взаємодіють зі здобувачами освіти за допомогою електронних платформ «Тімс», «Зум», «Гугл міт». Консультування студентів з різних питань щодо виконання навчальних завдань з дисциплін гуманітарного циклу здійснюється шляхом електронного листування, спілкування в додатках «Telegram», «Вайбер», «Скайп».

Оскільки деякі дисципліни викладаються і для іноземних здобувачів освіти, для полегшення їхньої самостійної діяльності викладачі використовують відео- й аудіо- лекції, слайдові презентації до тем.

Кожен студент має відкритий доступ до цифрового репозиторію ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, у якому розміщені електронні ресурси, конспекти лекцій, методичні вказівки, навчальні посібники й підручники, автореферати, дисертації, статті тощо [9].

Безумовно, використання матеріалів, що містяться в цифровому репозиторію суттєво полегшує перебіг самостійної навчальної діяльності студентів із дисциплін гуманітарного циклу.

Варто зазначити, що робочі програми гуманітарних дисциплін у межах самостійної роботи студентів передбачають підготовку індивідуальних навчально-дослідних завдань: рефератів, текстів доповідей, повідомлень, тез тощо. Така самостійна діяльність сприяє формуванню дослідницьких умінь студентів, удосконаленню навичок наукового письма, розширенню уявлень про академічну доброчесність.

Отже, ефективність самостійної роботи студентів сьогодні залежить від якості її організації в умовах дистанційної освіти, а це так само впливає на ефективність освітнього процесу в ЗВО у цілому.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Підсумовуючи викладене в межах цієї публікації, можна зробити висновок про те, що впровадження дистанційної форми навчання в ЗВО полягає в організації освітнього процесу за допомогою

різноманітних інформаційних технологій і передбачає збільшення частки самостійної роботи здобувачів освіти під час вивчення програмового матеріалу.

Організація самостійної роботи при вивченні гуманітарних дисциплін студентів за такої форми навчання зумовлює необхідність використання нетипових підходів, форм і засобів під час інтерактивно-комунікаційної взаємодіяльності викладачів і студентів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні педагогічних умов використання інтерактивних технологій навчання під час викладання гуманітарних дисциплін у ЗВО.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бойко Н. І. Організація самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів в умовах застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Київ. 2008. 27 с.
2. Ільченко В. І., Пікуль К. В., Сизова Л. М., Дуднікова А. М., Жаріна К. М., Жарін В. М. Переваги й недоліки дистанційного навчання. 2021. URL: http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/Ilchenko_Perevagi.pdf.
3. Коношевич Т. Дистанційне навчання: від теорії до практики. *Професійно-технічна освіта*. 2018. № 2. С. 25–30.
4. Корбут О. Г. Дистанційне навчання: моделі, технології, перспективи. URL: http://confesp.fl.kpi.ua/sites/default/files/korbut_o_g_tezi.pdf.
5. Кравцова Л. В. Аналіз ефективності системи дистанційного навчання в процесі перевірки компетенцій. *Інформаційні технології в освіті*. 2017. № 3. С. 74–85.
6. Купновицька І. Г. Дистанційна форма навчання, як один із методів підвищення мотивації навчання студентами заочної форми підготовки. *Прикарпатський вісник НТШ. Пульс*. 2019. № 6. С. 73–79.
7. Прибилова В. М. Проблеми та переваги дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України. URL: <https://periodicals.karazin.ua/issuesedu/article/download/8791/8312/>.
8. Солошенко О. М. Організація дистанційного навчання щодо вивчення гуманітарних дисциплін в умовах карантинних обмежень (на досвіді кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін). *Актуальні проблеми освітньо-виховного процесу в умовах карантинних обмежень та дистанційного навчання*. Харків: ХНУБА, 2021. С. 91–94.
9. Цифровий репозиторій ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/>.

REFERENCES

1. Boiko, N. I. (2008) Orhanizatsiia samostiinoi roboty studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv v umovakh zastosuvannya informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii [Organization of independent work of students of higher educational institutions in the conditions of application of information and communication technologies]. Avtoreferat dysertatsii na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata pedahohichnykh nauk. 13.00.04 – teoriia ta metodyka profesiinoi osvity. Kyiv. 27 s. [in Ukrainian].
2. Ilchenko, V. I., Pikul, K. V., Syzova, L. M., Dudnikova, A. M., Zharina, K. M., Zharin, V. M. (2021) Perevahy y nedoliky dystantsiinoho navchannia [Advantages and disadvantages of distance learning]. URL: http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/Ilchenko_Perevagi.pdf [in Ukrainian].
3. Konoshevych, T. (2018) Dystantsiine navchannia: vid teorii do praktyky [Distance learning: from theory to practice].

Profesiino-tekhnichna osvita [Vocational and technical education]. № 2. S. 25–30 [in Ukrainian].

4. Korbut, O. H. (2017) Dystantsiine navchannia: modeli, tekhnolohii, perspektyvy [Distance learning: models, technologies, perspectives]. URL: http://confesp.fl.kpi.ua/sites/default/files/korbut_o_g_tezi.pdf [in Ukrainian].

5. Kravtsova, L. V. (2019) Analiz efektyvnosti systemy dystantsiinoho navchannia v protsesi perevirky kompetentsii [Analysis of the effectiveness of the distance learning system in the process of competence verification.]. *Informatsiini tekhnolohii v osviti* [Information technologies in education]. № 3. S. 74–85 [in Ukrainian].

6. Kupnovytska, I. H. (2019) Dystantsiina forma navchannia, yak odyn iz metodiv pidvyshchennia motyvatsii navchannia studentamy zaочної formy pidhotovky [Distance form of education as one of the methods of increasing the motivation of study by correspondence students]. *Prykarpatskyi visnyk NTSh. Puls* [Prykarpatsky herald of the NTSh. Pulse] № 6. S. 73–79 [in Ukrainian].

7. Prybylova, V. M. (2017) Problemy ta perevahy dystantsiinoho navchannia u vyshchyykh navchalnykh zakladakh Ukrainy [Problems and benefits of distance learning in higher educational institutions of Ukraine]. URL: <http://C:/Users/Admin/Downloads/8791-20170726.pdf> [in Ukrainian].

8. Soloshenko, O. M. (2021) Orhanizatsiia dystantsiinoho navchannia shchodo vyvchennia humanitarnykh dystsyplin v umovakh karantynnykh обмежен (na dosvidi kafedry suspilno-humanitarnykh dystsyplin) [Organization of distance education for the study of humanitarian disciplines in the conditions of quarantine restrictions (based on the experience of the department of social and humanitarian disciplines)]. *Aktualni problemy osvithno-vykhovnoho protsesu v umovakh karantynnykh обмежен ta dystantsiinoho navchannia* [Current problems of the educational process in the conditions of quarantine restrictions and distance learning]. Kharkiv: KhNUMA. S. 91–94 [in Ukrainian].

9. Tsyfrovyi repozytorii KhNUMH im. O. M. Beketova [Digital repository of KhNUMG named after O. M. Beketova] URL: <http://eprints.kname.edu.ua/> [in Ukrainian].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ДОЛГОПОЛ Олена Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології, педагогіки та мовної підготовки Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова.

Наукові інтереси: теорія і методика навчання, комунікативна компетенція, інноваційні методи навчання.

КІР'ЯНОВА Олена Василівна – старший викладач кафедри психології, педагогіки та мовної підготовки Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова.

Наукові інтереси: теорія і методика навчання, комунікативна компетенція, інноваційні методи навчання.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

DOLGOPOL Olena Oleksandrivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Psychology, Pedagogy and Language Training O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv.

Research interests: the theory and methods of teaching, innovative teaching methods, communicative competence.

KIRYANOVA Olena Vasylivna – senior lecturer of the Department of Psychology, Pedagogy and Language Training O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv.

Research interests: the theory and methods of teaching, innovative teaching methods, communicative competence.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2022 р.